

UREDNIKOVA RIJEČ

Poticaja za nastanak ove knjige bilo je svakako više: počevši od činjenice kako je štovanje sv. Elizabete rašireno diljem Hrvatske i Europe, preko njezinih povijesnih (obiteljskih) veza sa Splitom i s Hrvatskom, preko toga da je ona zaštitnica Franjevačkoga svjetovnog reda (OFS-a), pa do najnovijih događanja kad je u franjevačkom samostanu o. fra Ante Antića u Splitu na Trsteniku postavljen odljev kipa sv. Elizabete, umjetničko djelo znamenite njemačke kiparice Yrse von Leistner. O tim i drugim pojedinostima, kao i o najznačajnijim obilježjima i životnim postajama sv. Elizabete, poticajima i za naše današnje življenje, bit će riječi već u ovom uvodnom promišljanju, te posebno u cijeloj ovoj knjizi, a zbog čega vjerujemo da će tijekom čitanja ove knjige svima postati jasno koliko je bilo važno sakupiti i objaviti ove podatke i promišljanja o sv. Elizabeti.

U Splitu na Trsteniku nedavno je postavljen brončani kip sv. Elizabete (1207. – 1231.), zaštitnice Franjevačkoga svjetovnog reda (OFS), umjetničko djelo Yrse von Leistner (1917. – 2008.), ugledne njemačke akademske kiparice svjetskoga glasa. Obred blagoslova obavljen je na svetkovinu sv. Franje Asiškoga, u četvrtak, 4. listopada 2018.

Uz kip blagoslovljena je i Košara s „kruhovima i ružama“ što simbolizira evanđeosku poruku koju je svjedočila i sv. Elizabeta: „solidarnu ljubav“ (Mt 25, 31-40) i „tko je moj bližnji“ (Lk 10, 25-37). Košaru s „kruhovima i ružama“ u ime Franjevačkoga svjetovnog reda (OFS) „Blagovijest“, Split – Trstenik prinijela je Mira Maslov, OFS, ministra. Obred blagoslova obavio je i potom predslavio misu fra Domagoj Runje, OFM, gvardijan.

Zbor crkve Presvetoga Otkupitelja, franjevački bogoslovi i OFS „Blagovijest“ otpjevali su za vrijeme blagoslova pjesme „Elizabeto, mila ti“ (glazba: Kamilo Stjepan Kolb, OFM) i „Svetoj Elizabeti“ (riječi: Marija Ancilla Presečki, OSV; glazba: Ivan Mežnarić) pod ravnanjem gospodina Pere Prosenice, zborovođe.

Uz domaćina, Mjesno bratstvo OFS-a „Blagovijest“, na slavlju blagoslova sudjelovali su također članovi iz ostala četiri Mjesna bratstva Franjevačkoga svjetovnog reda (OFS-a) grada Splita, kao i iz još tri Mjesna bratstva OFS-a koja gravitiraju gradu Splitu (Omiš, Sinj, Trogir – Drid).

Slavlje obreda blagoslova i mise obilježila je i prigodna propovijed gvardijana fra Domagoja, u kojoj je ukazao na veze između sv. Elizabete i Splita. Propovijed je naslovio: „*Nećakinje svete Elizabete Margareta i Katarina u Splitu*“ (str. 45.-46.). Osim fra Domagojevoga o tim vezama sv. Elizabete sa Splitom donosimo ovdje još dva teksta.

Kip „Sveta Elizabeta Ugarska“, rad Yrse von Leistner, brončani je kip u prirodnoj veličini (1979./80.), odljev visine 170 cm, lijevaonica umjetnina „Kunstgussatelier – Dagmar und Miroslav Stransky“, Nörvenich 1994. Kip se od 2008. nalazi u Franjevačkom samostanu oca fra Ante Antića na Trsteniku u Splitu.

Yrsa von Leistner (München, 18. srpnja 1917. – Siegburg, 12. travnja 2008.) poznata je njemačka slikarica i skulptorica. Njezina djela nalaze se u muzejima, zbirkama te na otvorenim prostorima u Europi i po drugim kontinentima. Njezina djela odražavaju vjeru, ufanje i ljubav kao zahtjev i zadaću upućene svim ljudima, neovisno o naciji i porijeklu.

Među brojnim njezinim djelima nalazi se i ovo naše „splitsko“ pod nazivom „Sveta Elizabeta Ugarska – čudo s ružama“, a koje se referira na jednu legendu iz života te svete i njezino pomaganje siromašnima i potrebitima.

Yrsa je preko četrdeset godina imala atelje u Sankt Augustinu kod Bonna u Njemačkoj. A tu, u staračkome domu još od 1967. godine djeluju sestre milosrdnice Splitske provincije „Navještenja Gospodinova“. Yrsa je tako zbog njihove požrtvornosti i svjedočenja evanđelja hrvatskim sestrama milosrdnicama, koje su skrbile i brinule također za nju i o njoj, u znak zahvalnosti 21. lipnja 1998. darovala ovaj brončani kip sv. Elizabete, kako bi krasio njihovu novosagrađenu matičnu kuću u Splitu (Bribirska 10). (Pismo Yrse von Leistner sestrama Vinkovkama, vidjeti faksimil, str. 37.-38.).

Budući da je sveta Elizabeta zaštitnica Franjevačkoga svjetovnoga reda (OFS), sestre milosrdnice odlučile su ovaj vrijedni kip poznate umjetnice u znak zahvalnosti za dobru suradnju odgojitelja i studenata Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, koji su od 27. rujna 2001. do 17. travnja 2008. boravili u njihovu samostanu, dok se gradio samostan oca fra Ante Antića na Trsteniku u Splitu, darovati ovaj kip splitskim franjevcima (Pismo sestara Milosrdnica fra Stipi Nimcu, vidjeti faksimil, str. 39.).

Prigodom useljenja u novosagrađeni samostan na Trsteniku (19. travnja 2008.) i odlaska iz samostana Sestara Milosrdnica (Bribirska 10, Split) kip svete Elizabete prenesen je na Trstenik.

Na prijedlog i zamolbu fra Stipe Nimca¹ na samostanskom kapitolu održanom 6. lipnja 2018. donesena je odluka da se kip svete Elizabete postavi u sjevernom dijelu samostana (ispod stepenica) kod ulaza sa sjeverne strane u crkvu Presvetoga Otkupitelja, sjeverozapadno od ulaza u dvoranu dr. fra Karla Balića, a na štovanje puku Božjemu i članovima OFS-a te da se stavi postolja na kojemu će stajati kip svete Elizabete, a na postolju natpis:

¹ Zamolba fra Stipe Nimca, duhovnog asistenta OFS-a Diskretoriju samostana oca fra Ante Antića, 25. lipnja 2018. Predmet: *Zamolba Diskretoriju franjevačkoga samostana Sluge Božjega oca fra Ante Antića, Split – Trstenik za postavljanje brončanoga kipa sv. Elizabete Ugarske (1207. – 1231.), zaštitnice Franjevačkoga svjetovnog reda (OFS) u prigodi 40. obljetnice odobrenja novoobnovljenog „Pravila OFS-a“ pape Pavla VI. (1978. – 2018.).*

SV. ELIZABETA UGARSKA
1207. – 1231.
ZAŠTITNICA FRANJEVAČKOGA
SVJETOVNOG REDA OFS

Organizaciju radova (nacrt projekta, restauracija i konzervacija kipa, uređenje prostora te postavljanje postamenta) gvardijan fra Domagoj je povjerio fra Stipi Nimcu, OFM, duhovnom asistentu Mjesnog bratstva OFS-a „Blagovijest“, Split – Trstenik.

Nacrt projekta prostora i postamenta izradio je fra Ante Branko Periša, akademski slikar; restauraciju i konzervaciju obavio je gospodin Miroslav Klarić, akademski kipar i viši restaurator iz Splita; izradu i montažu kamenog postamenta za kip sv. Elizabete načinio je gospodin Branimir Marović (MGM d.o.o. Mravince).

Uskoro nakon postavljanja i blagoslova kipa donesena je i odluka Područnoga vijeća OFS-a splitsko-dubrovačkoga Područnog bratstva „Sv. Leopold Bogdan Mandić“ (na sjednici održanoj 27. listopada 2018. u Runovićima) da članovi Područnoga bratstva OFS-a svake godine hodočaste svetoj Elizabeti u Splitu na Trsteniku za njezin blagdan 17. studenoga.

Sveta Elizabeta, kao što je već spomenuto, zaštitnica je Franjevačkoga svjetovnoga reda, svetica je ljubavi prema bližnjemu i potrebitomu, svetica *caritasa*. I naš Marko Marulić, „Splićanin“ u svojem „bestselleru“ *De institutione bene vivendi per exempla sanctorum (Upućivanje u čestit život po primjerima svetaca)* (tijekom 16. i 17. st. objavljeno u više prijevoda, u četrdesetak izdanja) na više mjesta navodi upravo životni primjer sv. Elizabete, te je visoko rangira, tj. kad piše o svetim ženama, odmah je smješta na drugo mjesto nakon Blažene Djevice Marije.

Svakako sv. Elizabeta zauzima značajno mjesto u kršćanskome svijetu, a što će se zasigurno jasno vidjeti i iz ovdje donesenih tekstova. Sve to ponukalo je uredništvo biblioteke „Ravnokotarski Cvit“ da pripremi ovu knjigu i javnosti iznese mnoge podatke i zanimljivosti, kao i duhovne poticaje vezano uz sv. Elizabetu.

Knjigu smo podijelili u nekoliko većih dijelova. U prvomu donosimo kratke biografske podatke o sv. Elizabeti te Pismo Konferencije franjevačke obitelji povodom 800. obljetnice rođenja sv. Elizabete, gdje se vidi njezina aktualnost te poveznica s Franjevačkim redom. U drugom dijelu upoznajemo hrvatsku javnost s Yrsom von Leistner, znamenitom njemačkom umjetnicom, autoricom i ovoga našega „splitskog“ kipa sv. Elizabete. U trećem dijelu pokazujemo određene poveznice sv. Elizabete sa Splitom i splitskim područjem. Četvrti dio pobliže nas upozna sa sv. Elizabetom, koju nam pokazuje iz više različitih teoloških perspektiva. Peti dio donosi pjesmu sv. Elizabeti našega znamenitog pjesnika D. Domjanića, te Posljednicu (Sekvenciju) sv. Elizabeti iz Zagrebačkoga misala u latinskome izvorniku i hrvatskomu prepjevu, te znanstvenu analizu samoga Zagrebačkoga misala i ove Sekvencije. U šestome dijelu donosimo tu istu sekvenciju u izvornoj skladbi iz

Zagrebačkoga misala, kao i u nekoliko novih glazbenih inačica također u hrvatskomu prijevodu (prepjevu). Dodatci na kraju knjige nude program formacije u duhu sv. Elizabete, te teološko gledište i crkvene smjernice o štovanju svetaca, što nam se također učinilo zgodno kako bi u poplavi raznih pobožnosti ipak uvijek zadržali na umu što je najvažnije te na koji način treba gledati i štovati svetce.

Na kraju donosimo popis značajnijih tekstova na hrvatskom jeziku o svetoj Elizabeti.

Zahvale

Zahvalni smo pok. Yrsi za stvaranje i tragove koje je ostavila te vjernost Bogu i čovjeku koje je svjedočila, a osobito za ovo umjetničko djelo, lik svete Elizabete koje će obogatiti kulturnu baštinu Splita te uprisutnjivati njezin način šovanja Boga i u gradu Splitu.

Zahvaljujemo Družbi sestara Milosrdnica sv. Vinka Paulskoga na daru ovoga kipa kao i na udomiteljstvu naših odgojitelja i bogoslova za vrijeme preseljenja Franjevačke teologije iz Makarske u Split i stvaranja, zajedno s dijecezanskom Teologijom u Splitu, Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Hvala svim autorima priloga, pokojnima i živima; osobito hvala Duhovnom stolu zagrebačke nadbiskupije, Metropolitanskoj knjižnici u Zagrebu, Arhivu Zagrebačke nadbiskupije u Zagrebu na čelu sa dr. sc. Stjepanom Razumom, Emiliji Domazet, magistri knjižničarstva, knjižničarki u Metropolitanskoj knjižnici Zagrebačke nadbiskupije - Hrvatskom državnom arhivu, Zagreb te Metropolitanskoj knjižnici u Ostrogonu (Mađarska).

Zahvaljujem recenzentima: Izv. prof. dr. sc. Ante Periša, Sveučilište u Zadru; red. prof. u trajnom zvanju Vlado Sunko, Umjetnička akademija, Sveučilište u Splitu; red. prof. dr. sc. Ivana Tomić Ferić, Umjetnička akademija, Sveučilište u Splitu.

Posebna hvala prevoditelju, gospodinu Anti Sesaru, teologu i filozofu, koji je znalčki pretočio s njemačkoga na hrvatski jezik ove divne i sadržajne tekstove o Svetoj Elizabeti. Isto tako zahvaljujem i Antici Nadi Čepulić, OFS i gospodinu Slavku Antunoviću za njihovu prevoditeljsku dionicu.

Zahvaljujem i mojemu dugogodišnjem prijatelju izv. prof. dr. sc. Anti Periši što je ove tekstove pregledao, korigirao i lektorirao, te za brojne stručne i jezične napomene, poticaje i savjete.

Hvala gospođi Moniki Schützeichel za darovane i poslane knjige i kopije na njemačkom jeziku koje je marno i odgovorno dostavljala.

Također zahvaljujem članovima Družbe Božje riječi (SDV) (verbitima) Manfredu Krauseu (SDV) i Brunu Rehmu (SVD) koji su bili ravnatelji samostana verbita u St. Augustinu u blizini Bonna – gdje je Yrsa von Leistner imala svoj atelje,

živjela i radila te stvarala – za svekoliku pomoć u svezi Yrse, te informacije i neke detalje o njezinu liku i djelu, a koji su dragocjeni za „splitsku“ sv. Elizabetu.

Hvala gospodinu Nevenu Marinu za grafičko oblikovanje i pripremu knjige.

Hvala fotografima, gospodinu Živku Bačiću i gospodinu Andriji Jurčeviću.

Dolikuje, na koncu, spomenuti i još neke osobe koje su bile pri ruci i pomogle u nastanku ove sadržajne knjige: dr. sc. mo. Miho Demović (Dubrovnik), izv. prof. dr. sc. s. Katarina Koprek (Zagreb), Romana Kašaj (Frankfurt, Njemačka), fra Danijel Gornik, TOR (Rim, Italija), Ana Fruk, OFS (Zagreb), Damir Hrelja (Varaždin), Željko Galić (Esslingen, Njemačka), fra Ivan Rozić, OFM (München, Njemačka) i fra Jozo Župić, OFM (München, Njemačka).

A zahvaljujem, dakako, na podršci i mojoj subraći franjevcima, osobito članovima franjevačkoga samostana o. fra Ante Antića na Trsteniku, kao i matičnom mjesnom bratstvu OFS-a „Blagovijest“ s Trstenika (Split).

Nadamo se da će kapelica i kip svete Elizabete u Splitu na Trsteniku postati zavjetno i hodočasničko mjesto Naroda Božjega, osobito članova OFS-a i svakoga čovjeka dobre volje, a ovaj pisani dokument, ova poticajna knjiga pomoć da bolje upoznamo Povijest spasenja i povijesna događanja posredovana Bogom i čovjekom u vremenu i prostoru.... Posebno, ovdje svjedočimo, u pisanom obliku, što je sve učinio po svetoj Elizabeti kroz vrijeme i prostor pa i danas čini, konkretno ovdje u našem gradu Splitu.

Naviještenje Gospodinovo – Blagovijest, 25. ožujka 2019.

Fra Stipe Nimac, OFM, urednik biblioteke „Ravnokotarski *Cvit*“